Otvoreni sat sa savjetnicima VIST-a

Postupanje u slučaju stjecanja bez osnove odnosno postupanje poslodavca nakon pogrešne isplate plaće ili druge naknade

Vodice, 26. listopada 2026.

Anita Katalinić Lovrić, dipl. iur.

Stjecanje bez osnove

Institut stjecanja bez osnove propisan u hrvatskom zakonodavstvu člankom 1111. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, broj: 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018, 126/2021, 114/2022, 156/2022, 145/2023, 155/2023, 69/2026):

(1) Kad dio imovine neke osobe na bilo koji način prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema osnove u nekom pravnom poslu, odluci suda, odnosno druge nadležne vlasti ili zakonu, stjecatelj je dužan vratiti ga, odnosno, ako to nije moguće, naknaditi vrijednost postignute koristi.

(2) Pod prijelazom imovine razumijeva se i stjecanje koristi izvršenom radnjom.

(3) Obveza vraćanja, odnosno nadoknade vrijednosti nastaje i kad se nešto primi s obzirom na osnovu koja se nije ostvarila ili koja je kasnije otpala.

(VSRH - Gzz-1198/79 – Onaj tko je drugom u zabludi ili neznanju isplatio nešto što nije bio dužan ima pravo tražiti povratak isplaćenog (condictio indebiti) jer bi u protivnom došlo do neosnovanog obogaćenja(paragraf 1437 OGZ/79)

Najčešći slučajevi:

1) plaćanje neduga *(condictio indebiti)*
2) stjecanje s obzirom na osnovu koja se nije ostvarila *(condictio causa dana causa non secuta)*
3) stjecanje po osnovi koja je poslije otpala *(condictio ob causam secutam)*
4) uporaba stvari na tuđu korist
5) uporaba tuđe stvari u svoju korist
6) izdatak za drugoga.

Zabrana prijeboja

Člankom 96. Zakona o radu propisana je zabrana prijeboja (Narodne novine, br. 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 64/23 i 156/23):

„Bez suglasnosti radnika, poslodavac ne smije svoje potraživanje od njega naplatiti uskratom plaće ili nekog njezinog dijela, odnosno uskratom isplate naknade plaće ili dijela naknade plaće, pri čemu radnik svoju suglasnost ne može dati prije nastanka potraživanja."

- Mišljenje Ministarstva rada i mirovinskog sustava od 31. kolovoza 2015. godine
- Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj Revr-893/07-2 od 21. 4. 2009.

Postupanje suprotno odredbi članka 96. Zakona o radu smatra se **težim prekršajem poslodavca** propisan člankom 228. stavkom 1. točkom 22.

Člankom 97. Zakona o radu propisana je zaštita plaće pri prisilnom ustegnuću:

Plaća ili naknada plaće radnika može se prisilno ustegnuti u skladu s posebnim zakonom.

Poslodavac u javnoj službi, kao i svaki drugi poslodavac, **ne smije bez suglasnosti radnika uskratiti iznos od plaće**, ali **smije izravno korigirati ili obustaviti isplatu putnih troškova**.

Plaća je zakonom zaštićena od jednostranih zahvata poslodavca kako bi se zaštitila egzistencija radnika, dok su putni troškovi podložni izravnim korekcijama jer se tretiraju isključivo kao pokriće stvarnih, dokazivih troškova dolaska na rad.

Način povrata više isplaćenih sredstava

Poslodavac povrat iznosa više isplaćenih sredstava radniku na ime plaće odnosno naknade plaće može ostvariti nakon što je potraživanje nastalo odnosno kad ga je utvrdio

- zahtjevom za povrat prema radniku - ako radnik izričito dobrovoljno pristane na to (pisana suglasnost),

a ako radnik ne pristane

- tužbom za povrat na temelju stjecanja bez osnove (kondicijska tužba) pozivajući se da je dio njegove imovine prešao u imovinu radnika bez pravne osnove.

Poslodavac tužbom pred nadležnim sudom dokazuje potraživanje i potom putem pravomoćne presude naplaćuje dug putem Fine (izravna naplata) odnosno rješenjem nadležnog tijela ovrhom na plaći.

Za sve ostale obustave poslodavac mora imati pisanu suglasnost radnika (npr. otplatu sindikalne članarine, otplatu kredita ili administrativnih zabrana, naknadu štete koju je radnik počinio poslodavcu).

Načelo savjesnosti i poštenja

Iz dosadašnje sudske prakse vidljivo je da je odlučujući faktor ovih tužbi je li radnik u dobroj vjeri odnosno je li savjestan stjecatelj.

(Načelo savjesnosti i poštenja - Članak 4. ZOO: U zasnivanju obveznih odnosa i ostvarivanju prava i obveza iz tih odnosa sudionici su dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja.)

Situacije u kojima je za očekivati da radnik ne bi morao vratiti novac su npr.:

- Ako bi poslodavac radniku duže vrijeme svjesno isplaćivao određeni iznos (npr. obračun plaće po višem koeficijentu) jer je pogrešno protumačio zakon, pravilnik ili kolektivni ugovor, smatralo bi se da je poslodavac znao što plaća (svjesno plaćanje neduga);
- U situacijama kad se radi o redovnim mjesečnim isplatama koje ne odstupaju drastično od uobičajenih iznosa ili
- se radi o izračunu složenih elemenata plaće za koji su potrebna stručna znanja koja radnik ne mora posjedovati da bi uočio pogrešku, niti radnik mora provjeravati matematičku točnost platne liste koju je sastavio poslodavac, a novac je radnik potrošio vjerujući da mu pripada – radnik pošteni stjecatelj koji je sredstva potrošio za egzistenciju;

Nepošteno stjecanje

Situacije u kojima bi radnik vjerojatno morao vratiti novac su npr.:

- ako poslodavac pretplati radnika zbog očite administrativne ili računske pogreške (npr. dodana nula viška) sud će vjerojatno smatrati da je poslodavac bio u opravdanoj zabludi (nije svjesno plaćao nedug – pogreška je očita i radnik ju je morao uočiti, te je morao znati da mu taj novac ne pripada - nepoštenim stjecateljem te bi morao vratiti novac;
- u situaciji ako poslodavac nastavi uplaćivati plaću na račun radnika nakon pravomoćnosti i konačnosti otkaza (nakon što je radni odnos prestao i radnik prestao dolaziti na posao), radnik se ne može pozivati na savjesnost jer je u potpunosti svjestan da više ne obavlja rada za tog poslodavca i da pravna osnova za plaću ne postoji. Obvezan je vratiti cjelokupan primljeni iznos;
- kad radnik sam izazove pogrešku, npr. radnik je računovođa ili tajnik koji je sam unio netočne podatke (npr. unio je za sebe krivi koeficijent ili lažirao prekovremene sate) to vi vjerojatno bilo tretirano kao namjerno i nesavjesno stjecanje bez osnove.

Teret dokazivanja

- Teret dokaza je uvijek na poslodavcu. On mora na sudu dokazati nesavjesnost radnika, a ne radnik svoju savjesnost.
  Prema općim pravilima obveznog prava, stranka koja tvrdi da je netko bio nesavjestan (u ovom slučaju je to poslodavac) dužna je to i dokazati na sudu. Radnik ne mora dokazivati da je bio savjestan *(on je zaštićen člankom 4. ZOO i presumpcijom savjesnosti).*

Članak 219. stavak 1. Zakona o parničnom postupku: Svaka stranka dužna je iznijeti činjenice i predložiti dokaze na kojima temelji svoj zahtjev ili kojim pobija navode i dokaze protivnika;
općе pravno pravilo: **teret dokazivanja** (*onus probandi*) **je na onome tko tvrdi da neka činjenica postoji**, a ne na onome tko je poriče.

Opseg povrata i naknada troškova

- Iznosi primljeni u dobroj vjeri na ime plaće koje su utrošene za uzdržavanje radnika i njegove obitelji ne mogu se potraživati natrag na temelju stjecanja bez osnove.
- Kad sud presudi da je radnik bio nesavjestan i da mora vratiti preplaćeni ili pogrešno uplaćeni iznos, on **vraća neto iznos**.

(Broj: Su-IV-101/2023-2 Zagreb, 27. veljače 2023. IZVOD IZ ZAPISNIKA sa prve sjednice Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (1/23) održane 27. veljače 2023. Pravna shvaćanja zauzeta na sjednici: 1. „Nakon što je ukinuta ili preinačena presuda na osnovi koje je radniku isplaćena naknada plaće dosuđena u bruto iznosu, pored obveze vraćanja poslodavcu uplaćenih mu neto iznosa naknade plaće i zakonskih zateznih kamata na temelju pravila o stjecanju bez osnove iz čl. 1111. st. 3. ZOO/05, radnik nije istodobno pasivno legitimiran još i na vraćanje obveznih doprinosa, poreza i prireza koje nije neposredno primio već su iz bruto plaće ustegnuti u korist države ili državnih tijela i ustanova, odnosno jedinica lokalne samouprave.“)

- Zakon o obveznim odnosima:
  Članak 1115. ZOO - Opseg vraćanja
  Kad se vraća ono što je stečeno bez osnove, moraju se vratiti **plodovi i platiti zatezne kamate**, i to, ako je **stjecatelj nepošten od dana stjecanja**, a **inače od dana podnošenja zahtjeva.**
  (obveza povrata i plaćanja zateznih kamata odnosi se samo na ono što je stjecatelj stvarno primio i zadržao.)
  Članak 1116. ZOO - Naknada troškova
  Stjecatelj ima pravo na **naknadu nužnih i korisnih troškova,** ali ako je bio nepošten, pripada mu naknada **samo za nužne troškove**.

Rok zastare

- Primjenjuje se **opći rok zastare** propisan člankom 225. Zakona o obveznim odnosima – tražbine zastarijevaju za pet godina ako zakonom nije određen neki drugi rok zastare.

- Članak 227. Zakona o obveznim odnosima propisuje zastaru prava

(1) Pravo iz kojega proistječu povremene tražbine zastarijeva za pet godina, računajući od dospjelosti najstarije neispunjene tražbine.

(2) Kad zastari pravo iz kojega proistječu povremene tražbine, vjerovnik gubi pravo ne samo da zahtijeva buduća povremena davanja nego i povremena davanja koja su dospjela prije te zastare.

(3) Ne može zastarjeti pravo na uzdržavanje određeno zakonom.

Podsjetnik

- članak 172. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi

(2) Iznimno od odredbe stavka 1. ovog članka, u državnom proračunu se ne osiguravaju sredstva za financiranje obveza školskih ustanova koje se nalože pravomoćnim sudskim odlukama u vezi s isplatom plaća i naknada ako je do sudskih sporova došlo krivnjom školske ustanove ili ako je krivnjom školske ustanove donesena sudska odluka na štetu školske ustanove. U takvim slučajevima potrebna sredstva osigurava sama ustanova.

- Prilikom pokretanja odnosno sudjelovanja u sudskom sporu (škole, učeničkog doma, vrtića) potrebno obavijestiti osnivača ustanove odnosno nadležno ministarstvo ovisno o vrsti i razlogu sudskog spora.

Hvala na pozornosti !

info@poslovni-edukator.hr

www.vist.hr; www.poslovni-edukator.hr

Tel.: 021/553 333